

2018-01-01

การขจัดวิฤตที่ถูกตัดตอน: ชาวนา ักศึกษา กณหมาย และความรุนแรงในภาคเหนือของ
ไทย

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss>

Part of the [Social and Behavioral Sciences Commons](#)

Recommended Citation

(2018) "การขจัดวิฤตที่ถูกตัดตอน: ชาวนา ักศึกษา กณหมาย และความรุนแรงในภาคเหนือของไทย," *Journal of Social Sciences*: Vol. 48: Iss. 1, Article 10.

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss/vol48/iss1/10>

This Book Review is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Social Sciences by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

Book Review / บทความวิจารณ์หนังสือ

Haberkorn, Tyrell. 2015. *Revolution Interrupted: Farmers, Students, Law, and Violence in Northern Thailand*. Madison, WI: University of Wisconsin Press. 230 p. ISBN 978-616-215-023-4

ฮาเบอร์คอร์น, ไทเรล. 2557. *การปฏิวัติที่ถูกตัดตอน: ชาวนา นักศึกษา กฎหมาย และความรุนแรงในภาคเหนือของไทย*. แปลโดย เบญจรัตน์ แซ่ฉั่ว และ พงษ์เลิศ พงษ์วานานต์. กรุงเทพฯ: ฟาเดียวกิน. 301 หน้า. ISBN 978-616-7667-61-4

การศึกษาพัฒนาการเมืองไทยสมัยใหม่ ประวัติศาสตร์การเติบโตของขบวนการนิสิตนักศึกษาและประชาชนในการต่อสู้กับอำนาจรัฐและชนชั้นนำไทยในช่วงปลายทศวรรษ 2510 ถูกจัดวางไว้ในฐานะหมายเหตุสำคัญของการอธิบายการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย

เหตุการณ์หลากหลายที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่ชัยชนะของขบวนการนักศึกษา ในการโค่นล้มระบอบเผด็จการ สฤษดิ์-ถนอม-ประภาส ในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 การล้อมปราบขบวนการนักศึกษา ในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ตลอดจนถึงการเข้าร่วมต่อสู้กับรัฐไทยของขบวนการนิสิตนักศึกษากับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ด้วยกำลังอาวุธนั้น แม้จะจบลงด้วยความความพ่ายแพ้ แต่ปรากฏการณ์ทั้งหมดนี้ได้ชี้ชัดว่ามีการขยายตัวของขบวนการนอกภาครัฐขนาดใหญ่เพื่อผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองผ่านอุดมการณ์ชั้นนำทั้งในแบบเสรีนิยมและสังคมนิยม ในแง่ที่ผู้วิจารณ์เห็นว่าประวัติศาสตร์

นิพนธ์เรื่อง “การปฏิวัติที่ถูกตัดตอน: ชาวนา นักศึกษา กฎหมาย และความรุนแรงในภาคเหนือของไทย (Revolution Interrupted: Farmers, Students, Law, and Violence in Northern Thailand)” ของ ไทเรล ฮาเบอร์คอร์น (Tyrell Haberkorn) ได้เปิดพื้นที่ใหม่ในการศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองในทศวรรษ 2510-20 ในหลากหลายมิติ

ไทเรลขยายขอบเขตการศึกษาประวัติศาสตร์ในช่วงนั้นไปสู่การศึกษาพลังทางการเมืองที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่งได้แก่ ขบวนการชาวนาและเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ภาคเหนือของไทย ซึ่งก่อนหน้านี้เป็นเพียงการศึกษามวลชนที่อยู่ในสถานะชายขอบ (subaltern studies) ของประวัติศาสตร์นิพนธ์ในช่วงเวลาดังกล่าว นอกจากนั้นผู้วิจารณ์เห็นว่างานชิ้นนี้ยังเน้นศึกษาห้วงเวลาสำคัญทางการเมืองที่งานหลายชิ้นมองข้ามคือ ช่วงประชาธิปไตยเบ่งบานระหว่าง พ.ศ. 2516-2519 ยิ่งไปกว่านั้นไทเรลได้ศึกษาผ่านการใช้หลักฐาน และเครื่องมือใหม่ ๆ ในการเก็บ

ข้อมูล กล่าวคือใช้วิธีวิจัยทั้งในเชิงประวัติศาสตร์และมานุษยวิทยาการเมือง ทำให้เธอสามารถรวบรวมข้อมูลที่ไม่ค่อยได้เห็นในงานวิจัยก่อนหน้านี้ ตัวอย่างเช่น การใช้เอกสารในหอจดหมายเหตุ หนังสือพิมพ์ และวารสารในระดับอำเภอ จังหวัด รวมทั้งวารสารหายากของสหพันธ์ชาวนาชาวไร่ นอกจากนั้นงานชิ้นนี้ยังสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์บอกเล่า (oral history) ของอดีตชาวนาชาวไร่และนักเคลื่อนไหวในช่วงเวลาดังกล่าวกว่า 100 คน

งานของไทเรลได้ช่วยอธิบายประวัติศาสตร์ในช่วงนั้นแบบใหม่ โดยเธอเสนอว่าขบวนการพลังประชาชนไม่ได้มีเฉพาะนักศึกษา นักวิชาการ นักกฎหมาย กรรมการ และพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย พวกเขาเคลื่อนไหวจนสามารถจัดตั้งสหพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทยขึ้นได้ ซึ่งมีทั้งโครงสร้างองค์กรและเครือข่ายแบบมวลชน (mass-based) โดยมีสมาชิกประจำ (membership-based) ที่กว้างขวางแบบที่ไม่เคยมีขบวนการเคลื่อนไหวใด ๆ ทำได้มาก่อนภายในเวลาเพียง 2 ปี (พ.ศ. 2516-2517) พวกเขาสามารถรวบรวมสมาชิกได้มากกว่า 1.5 ล้านคน (จากประชากรในสมัยนั้นที่มีเพียง 35 ล้านคน) โดยมีการเก็บค่าสมาชิกเพื่อสนับสนุนการเข้าร่วมการประชุม ในช่วงก่อนเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 สหพันธ์ฯ สามารถจัดตั้งสาขาได้ถึง 41 จังหวัดจาก 72 จังหวัดของประเทศไทย พวกเขายังสามารถจัดการชุมนุมใหญ่โดยระดมมวลชนได้มากถึง 80,000 คน ในวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2517 นอกจากนั้นยังประสบความสำเร็จในการผลักดันให้รัฐออกพระราชบัญญัติควบคุมการเช่านา ซึ่งประกาศบังคับ

ใช้ใน พ.ศ. 2517 เนื้อหาของพระราชบัญญัติดังกล่าว นอกจากจะมีการปรับลดค่าเช่านาเพื่อให้เป็นธรรมกับผู้เช่านาแล้ว ยังกำหนดให้มีคณะกรรมการกำหนดค่าเช่าในระดับท้องถิ่น ที่ให้สัดส่วนผู้เช่านาในคณะกรรมการมีจำนวนมากกว่าเจ้าของที่นา ถึงแม้ว่าความพยายามของพวกเขาในการกดดันให้รัฐและเจ้าที่ดินปฏิบัติตามพระราชบัญญัติควบคุมค่าเช่านา จะไม่ประสบความสำเร็จมากนัก

ขบวนการชาวนาชาวไร่ค่อย ๆ อ่อนแอลงหลังต้องเผชิญกับความรุนแรงและการคุกคามในรูปแบบต่าง ๆ และท้ายที่สุดคือการลอบสังหารผู้นำชาวนากว่า 33 คน ซึ่งรวมถึงพ่อหลวงอินตา ศรีบุญเรือง ประธานสหพันธ์ชาวนาชาวไร่ภาคเหนือและรองประธานสหพันธ์ฯ ระดับชาติ ประเด็นสำคัญคือไทเรลเสนอว่าการเลือกใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการผลักดันการเปลี่ยนแปลงของขบวนการชาวนาไทยในช่วงเวลาดังกล่าวเป็น “การปฏิวัติ” โดยไทเรลอธิบายข้อเสนอดังกล่าวผ่านหลักฐานใหม่ ๆ และการใช้กรอบคิดเรื่อง “อำนาจนำ (hegemony)” ของอันโตนิโอ กรัมสกี (Antonio Gramsci) (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ Gramsci 2001)¹ เธอเสนอว่าสิ่งที่พวกเขานำมาถือเป็นการเปิดพื้นที่การเมืองให้เป็นเรื่องไกลกว่าการเมืองเรื่องของรัฐและการเมืองแบบทางการต่อสู้ของพวกเขาไม่เพียงเพื่อต่อต้านอำนาจนำของกลุ่มที่มีอำนาจเท่านั้น แต่ยังเพื่อผลิตอำนาจนำใหม่ขึ้นมาด้วย เนื่องจากความพยายามในการผลักดันกรอบในการกำหนดค่าเช่านาที่ชาวนามีบทบาทในการร่วมกำหนดด้วยนั้น กลายเป็นพลังที่สามารถเปลี่ยนระเบียบสังคมและการเมืองที่

¹Gramsci, Antonio. 2001. Selections from the Prison Notebooks of Antonio Gramsci. Translated by Geoffrey Nowell-Smith, and Quintin Hoare. London: Electric Book Co.

คำจูนสถานะชนชั้นนำที่มีอำนาจของเจ้าที่ดินได้ การปฏิวัตินี้ดังกล่าวยังไม่ได้เป็นไปเพื่อยึดอำนาจรัฐ แต่เพื่อให้ทุกคนในชาติมีสถานะทางกฎหมายเต็มที่สำหรับไทเรลการเลือกใช้กฎหมาย ซึ่งเคยเป็นเครื่องมือของชนชั้นเจ้านายเท่านั้น แล้วเปลี่ยนมันให้กลายเป็นเครื่องมืออันทรงพลังในการปลดปล่อย นี่แหละคือ “การปฏิวัติ” ในช่วงปลายทศวรรษ 2510 ต่อต้นทศวรรษ 2520 ในประเทศไทย

จากการรวบรวมหลักฐานใหม่ ๆ ของขบวนการชาวนาในภาคเหนือของไทย ไม่ว่าจะเป็นเจดหมายที่ชาวนาเขียนร้องเรียนถึงราชการและนายกรัฐมนตรีบันทึกการประชุมที่ศาลากลางจังหวัด และจดหมายจากกระทรวงมหาดไทยถึงข้าราชการมหาดไทยในท้องถิ่นระดับจังหวัด รวมทั้งข่าวสารในระดับท้องถิ่น ไทเรลได้ฉายภาพการก่อตัว พัฒนาการจิตสำนึกและความตื่นตัวทางการเมืองของชาวนา ผ่านกรณีศึกษาชาวนาในจังหวัดเชียงใหม่ ตัวอย่างเช่นชาวนาเชียงใหม่เริ่มต้นต่อสู้เรียกร้องสิทธิอย่างเข้มข้นนับตั้งแต่ทศวรรษ 2490 เพื่อให้มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมการเช่านา พ.ศ. 2493 โดยในครั้งนั้นเจ้าของที่ดินประสบความสำเร็จในการป้องกันไม่ให้บังคับใช้ในท้องที่จังหวัดเชียงใหม่และภาคเหนือ นอกจากนั้น การนำเสนอประวัติศาสตร์บอกเล่าของอดีตชาวนาที่มีบทบาท ช่วยให้ฉายภาพบทบาทนำทางการเมืองของชาวนาในการผลักดันการจัดตั้งองค์กรชาวนาทั้งในระดับภูมิภาคและประเทศ ผ่านการทำงานให้ความรู้ทั้งด้านกฎหมายและความคิดทางการเมืองให้กับเพื่อนชาวนาด้วยกัน และที่สำคัญคือการประสานความสัมพันธ์แบบใหม่ระหว่างชาวนา กรรมกร นักศึกษา และคณาจารย์ ไทเรล

อธิบายความสัมพันธ์ดังกล่าวผ่านกรอบคิดเรื่อง “ศิลปะการเรียนรู้เรื่องความสามัคคี” (pedagogy of solidarity) ซึ่งดัดแปลงมาจากสูตรของเปาโล เฟรเร (Paula Freire) ซึ่งถือเป็นการข้ามขอบเขตชนชั้นและพื้นที่ของชาวนา (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ Freire 1970)² สำหรับไทเรล ชาวนาไทยในภาคเหนือได้ปฏิบัติเปลี่ยนแปลงมิใช่เพียงก้าวข้ามความสัมพันธ์แบบเดิมระหว่างเขากับเจ้าที่ดินและรัฐไทย แต่ยังได้ปฏิบัติการสร้างความสัมพันธ์ข้ามชนชั้นและพื้นที่คือระหว่างชาวนากับกรรมกร และชนชั้นกลางในเมือง

หลังการต่อสู้ระหว่างชาวนากับเจ้าที่ดินและเจ้าหน้าที่รัฐหลายระลอก ไทเรลเสนอว่า “การปฏิวัติ” ของชาวนาก็ถูกตัดตอนลง จากการคุกคามจากขบวนการฝ่ายขวาทั้งในแบบของมวลชนจัดตั้งและองค์กรภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นการคุกคาม ช่มชู้ ครอบครอง ร้าย วิจารณ์ การทำให้อับอาย การหาเรื่อง การจับกุมตามอำเภอใจ รวมถึงการลอบสังหารชาวนาที่พุ่งถึงจุดสูงสุดตอนสิ้นเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2518 และการสังหารหมู่ในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 นอกจากงานของไทเรลจะช่วยขยายภาพและเรื่องราวความรุนแรงของรัฐต่อประชาชนให้ไปไกลกว่าเหตุการณ์ 6 ตุลาฯ แล้ว งานของเธอยังช่วยไขปริศนาทางวิชาการที่สำคัญว่า เหตุใดจึงมีการใช้การลอบสังหารในการจัดการกับชาวนาจำนวนมากมายาวนาน ทั้งที่รัฐหรือเจ้าที่ดินมีเครื่องมืออื่น ๆ อยู่แล้ว เช่น การยึดยึดข้อหาการเป็นคอมมิวนิสต์ ฯลฯ ไทเรลเสนอว่าการที่ชาวนาพยายามเล่นตามตัวบทกฎหมายทำให้การ “ใช้ความรุนแรงแบบเดิมปราบปรามก็ไม่ได้ จะห้ามก็ไม่ได้ จับขังก็ไม่ได้ ประหารชีวิตอย่างเป็นทางการก็ไม่ได้ เพราะฉะนั้นจึงต้องลงเอยด้วยการลอบสังหาร เป็นการฆ่าตัดตอน” (หน้า 17)

²Freire, Paulo. 1970. *Pedagogy of the Oppressed*, translated by Myra Bergman Ramos. New York: Continuum.

นอกเหนือจากการวิเคราะห์ประวัติศาสตร์แล้ว หนังสือเล่มนี้ยังช่วยนำเสนอตรรกะทางการเมืองของขบวนการชาวนาในช่วงเวลาดังกล่าวที่ตกทอดมาสู่การเติบโตขึ้นอีกครั้งของขบวนการเมืองภาคประชาชนไทย แม้ว่าสหพันธ์ชาวนาชาวไร่แทบจะหายไปจากสายตาสาธารณะหลังจาก 2519 แต่งานของไทเรลได้ฉายภาพให้เห็นว่า ผลงานของขบวนการชาวนาไม่ได้หยุดอยู่กับการตัดตอนปฏิวัติในปี พ.ศ. 2518 แต่กลายเป็นฐานสำหรับการเริ่มต้นใหม่ของการลุกขึ้นสู้ของคนกลุ่มใหม่ ๆ ในเวลาต่อมา ไม่ว่าจะเป็นสมัชชาคนจน โครงการจัดสรรที่ดินทำกินแก่ราษฎรผู้ยากไร้ในพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรม หรือขบวนการที่ดินจังหวัดลำพูน

แต่อย่างไรก็ดีข้อเสนอมหาส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ยังมีข้อจำกัดและนำไปสู่การตั้งคำถามในทางวิชาการจากนักวิชาการในวงกว้าง โดยเฉพาะประเด็นหลักที่สำคัญสามประเด็น ได้แก่ *ประการที่หนึ่ง* การอธิบายขบวนการเคลื่อนไหวของชาวนาชาวไร่ในช่วงเวลาดังกล่าวว่าเป็น การ “ปฏิวัติ” นั้นถือว่าการตีความเกินเลยหรือไม่ เนื่องจากการนำวาทกรรมภายนอกเข้าไปทำความเข้าใจชาวบ้าน³ *ประการที่สอง* การสรุปว่า “การปฏิวัติ” ผ่านการใช้กฎหมายของสหพันธ์ฯ เป็นอิสระจาก “การปฏิวัติ” ของ พคท. นั้นเป็นข้อสรุปที่นักวิชาการหลายท่านเห็นว่าเป็นการสรุปที่ขัดแย้งกับหลักฐานประวัติศาสตร์ก่อนหน้านี้จำนวนมากที่อธิบายขบวนการเคลื่อนไหวของ

ขบวนการฝ่ายซ้ายไทยที่ให้ภาพเชื่อมโยงระหว่างขบวนการ พคท. ขบวนการนิสิตนักศึกษา ขบวนการกรรมกรในเมืองและขบวนการชาวนาชาวไร่ในชนบท หรือหากผู้เขียนยืนยันข้อสรุปดังกล่าว ก็ถือว่าผลงานเรื่องนี้ก็ยังขาดหลักฐานที่หนักแน่นพอที่จะอธิบายความเป็นอิสระของขบวนการชาวนาไร่ จากความสัมพันธ์หรือการนำของ พคท.⁴ และ *ประการสุดท้าย* เป็นประเด็นข้อวิจารณ์ด้านสำนวนการแปล ในภาพรวมงานแปลชิ้นนี้สามารถสื่อสารเนื้อหาจากต้นฉบับภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี แต่ยังมีบางประเด็นที่น่าตั้งข้อสังเกตโดยเฉพาะในการแปลชื่อหนังสือในส่วนที่เป็นประเด็นสำคัญเกี่ยวกับ *Revolution Interrupted* โดยในฉบับแปลใช้สำนวนว่า *การปฏิวัติที่ถูกตัดตอน* ซึ่งอาจจะมิใช่การแปลที่ตรงตามความหมายเดิมของผู้เขียนที่อาจจะต้องการสื่อถึงการการปฏิวัติที่ถูกแทรกแซงแต่ก็ยังคงมีความต่อเนื่องและส่งผลกระทบในระยะยาว มิได้ถูกสะกดหยุดลงตามสำนวน “ถูกตัดตอน” ในฉบับแปล

Kanokrat Lertchoosakul

Faculty of Political Science, Chulalongkorn University
46 Henri Dunant, Pathumwan District, Bangkok 10330

Kanokrat.l@chula.ac.th

กนกรัตน์ เลิศชูสกุล

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
46 ถนนอังรีดูนังต์ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

Kanokrat.l@chula.ac.th

³“Sewana ‘Kan Patiwat Thi Thuk Tatton’ Sueksa Khabuankan Chaona 40 Pi Kan Song Mai To Hai Patchuban.” [Seminar on ‘Revolution Interrupted’: Handing Over the Studies on Farmer Movement of 40 Years Ago to the Present’]. 2017. Prachatai, 29 November. Accessed January 10, 2018. <https://prachatai.com/journal/2017/11/74353>.

⁴Wanpat Youngmevittaya. 2017. “Panha Khong Nangsue Revolution Interrupted khong Tyrell Haberkorn An Nueang Ma Chak Kanwichan Khong Somsak Jeamteerasakul” [Problems with the Book, Revolution Interrupted, by Tyrell Haberkorn. A Sequel to Somsak Jeamteerasakul’s Critique]. Accessed January 10, 2018. https://www.academia.edu/35403439/ปัญหาของหนังสือ_Revolution_Interrupted_ของ_Tyrell_Haberkorn_อันเนื่องมาจากการวิจารณ์ของ_สมศักดิ์_เจียมธีรสกุล.